

Руслана Попп

Керівні кадри Дрогобицької області у перші повоєнні роки : 1944-1950

Rocznik Kolbuszowski 15, 333-344

2015

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Керівні кадри Дрогобицької області у перші повоєнні роки (1944-1950)

Керівні кадри радянської доби з огляду на свій статус і поваження в рамках системи, відігравали важливу роль у суспільно-політичних процесах. Від їх професійного і культурного рівня, організаторських здібностей, моральних якостей залежав розвиток як республіки, так і її регіонів. Імідж керівника, його дії визначали ставлення населення до влади.

Партійно-державна номенклатура повоєнної України є предметом зацікавлення багатьох сучасних українських науковців. В. Крупина розкриває її освітньо-культурний рівень, особливості повсякденного життя та ставлення до неї громадян республіки¹. Якісні характеристики владної верхівки республіки, зокрема, рівень освіти, професійну компетентність, висвітлює О. Штейнле². Становлення номенклатури, через призму загальної кадрової політики радянської влади у західних областях України у повоєнні роки, висвітлюються

¹ В. Крупина Партійно-державна номенклатура повоєнної України., *Повоєнна Україна: нариси соціальної історії* (друга половина 1940-х – середина 1950-х рр.). У 2-х книгах, 3-х частинах., Кн. 1, ч. 1-2, Київ 2010, с. 207-214; В. Крупина. *Освітньо-культурний рівень партійної номенклатури УРСР* (друга половина 1940-х – початок 1950-х рр.), *Український історичний збірник*. Київ 2009, № 12, с. 207-214.

² О. Штейнле. *Освітньо-культурний рівень владної верхівки радянської України (1945 – 1953 рр.)*. Наукові праці історичного факультету Запорізького національного університету, 2010, вип. XXVIII – С. 299-312; О. Штейнле. *Номенклатура в системі влади УРСР Другої половини 1940-х – початку 1950-х років*, *Наукові записки інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса: Збірник наукових праць*. – К., 2009, Вип. 43, с. 262-273.

у публікаціях О. Рубльова, Ю. Черченка, В. Гулая³. Особливості формування управлінських кадрів у Західній Україні в 1944 – 1948 рр. висвітлила Т. Першина⁴. Регіональний аспект проблеми розкривається в роботах Г. Стародубець⁵.

Після завершення німецької окупації в Дрогобицької області знову відновлюється радянська політична система. Відбудовчі процеси в краї відбувалися в умовах повоєнної розрухи протидії визвольних рухів. Форсованими темпами відбувалося формування насамперед місцевих партійних органів. ЦК КП(б)У ще заздалегідь з резерву комплектував оперативні групи, які разом з передовими частинами Червоної армії вступали на територію областей, районів, міст й відразу розпочинали організаторську роботу. 6 серпня 1944 р. радянські війська вступили до Дрогобича, а 7 серпня до міста прибули працівники міськкому КП(б)У і органів радянської влади⁶. 8 жовтня цього ж року німецькі війська були вигнані з села Лавочне Дрогобицької області – останнього населеного пункту УРСР у довоєнних кордонах. Станом на 1 вересня 1946 р. в Дрогобицькій області діяли 4 міськкоми та 27 райкомів КП(б)У⁷.

Обкоми, міськкоми й райкоми партії стали політичними центрами, в яких зосереджувалися основні важелі влади. Місцеві органи державної влади в особі виконавчих комітетів Рад депутатів трудящих за відсутності більшості депутатського корпусу, недовіри до місцевого населення, не обиралися, а призначалися вищестоящими партійними та радянськими органами (вибори до Верховної Ради СРСР у західних областях України відбулися у 1946 р., а до Верховної Ради УРСР та місцевих Рад – 1947 р.).

Важливу роль у відновленні та функціонуванні радянської системи у регіоні відігравали керівні кадри, так звана партійно-ра-

³ О. С. Рубльов, Ю. А. Черченко. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції 20 – 50-ті роки ХХ стК. 1997.; В. Гулай Кадрова політика радянського режиму в західних областях України (друга половина 40-х – 50-ті роки ХХ століття), Вісник Львівського університету. Серія історична, Львів 2002, 37/2, с. 190-204.

⁴ Т. Першина Формування управлінських кадрів в Західній Україні в 1944 – 1948 рр.: регіональні особливості. Сторінки воєнної історії України. Збірник наук. статей / НАН України. Ін-т історії України. – Київ 2009. Вип. 12, с. 299-312.

⁵ Г. Стародубець. Специфіка підбору та підготовки партійних кадрів у західних областях України в 1944 – 1945 рр., „Гілея (науковий вісник)”: Збірник наукових праць., Київ 2011, Вип. 44 (№2), с. 169 – 176.

⁶ Державний архів Львівської області (далі – ДАЛО), ф. П.5001, оп. 1, спр. 29, арк. 4.

⁷ Реєстр населених пунктів Львівщини (За довідниками 1946 та 1972 рр. Науково-довідкове видання) Львів 2003, с. 6.

дянська номенклатура. Як визначає В. Крупина, під номенклатурою в історичній літературі прийнято розуміти перелік найважливіших посад у державному апараті та громадських організаціях, кандидатури на які, попередньо розглядались, рекомендувались, затверджувались і відкликались партійними комітетами – від райкому, міськкому до ЦК КПРС. Термін „номенклатура” вживається і для позначення самих кадрів, тобто чиновників, які обіймали номенклатурні посади. У радянський період термін „номенклатура” використовувався переважно у службовому обігу та діловодстві, загальнопринятими були означення „працівники партійного апарату”, „радянські службовці”, „керівники (функціонери) громадських організацій”⁸.

Партійно-радянська номенклатура УРСР мала розгалужену та чітко ієрархізовану структуру, була диференційована по сферах діяльності, рівню влади та функціональних обов'язках. До номенклатури Дрогобицької області у повоєнні роки входили працівники, які обіймали відповідальні посади у партійних і комсомольських комітетах, радянсько-адміністративних, планових і торговельних організаціях, силових структурах, підприємствах промисловості, транспорту та зв'язку в організаціях освіти, науки, культури, мистецтва, друку, профспілках. Перелік посад фактично був однаковий для обласного, міського та районного рівнів. Як правило, це були партійні і комсомольські секретарі, завідувачі різноманітними відділами (адміністративним, промислово-транспортним, торговим, планово-фінансовим, охорони здоров'я, народної освіти, міського і сільського господарств), завідувачі парткабінетами, пропагандисти, інструктори, голови виконкомів рад депутатів трудящих, голови планових комісій, міські прокурори та начальники силових структур, завідувачі відділенням Держбанку, народні судді, редактори газет та ін⁹.

Управлінських кадрів особливо у перші повоєнні роки суттєво бракувало. Демографічні втрати воєнних років, міграційно-переселенські процеси, репресивні акції влади у західних областях, та політична недовіра до нечисленних місцевих фахівців, були у перші повоєнні роки основними причинами кадрової проблеми в регіоні. На серпень 1944 р. по штату в партійних, комсомольських, радянських органах, установах освіти, охорони здоров'я, зв'язку, залізничному транспорті,

⁸ П. В. Кирдон. Номенклатура: термінологічні інтерпретації в історіографії, Укр. іст. журн, 2012, № 1, с. 174.

⁹ В. Мохов. Номенклатурная организация власти: функциональные пределы, Наукові праці історичного факультету Запорізького державного університету. Вип. XXIII: Політична еліта в історії України. Запоріжжя 2008, с. 38-50.

в торгово-кооперативних та інших організаціях Дрогобича повинні були працювати 7 015 осіб, працювало – 4 861¹⁰. В апараті обкому партії бракувало 38 осіб. В грудні 1944 р. керівних працівників в обкомі, міськкомі і райкомах Дрогобицької області було 1 371, а потрібно – 1 767¹¹.

Формування органів влади та управління в області відбувалося на основі постанов ЦК КП(б)У, в яких основний наголос робився на відрядження в західний регіон кадрів, які працювали там до війни. В серпні 1944 р. на роботу до Дрогобича повернулося 52 особи¹². Архівні документи свідчать, що Дрогобицький обком вів активне листування з іншими обкомами партії країни про повернення колишніх працівників. В регіон також масово скеровувалися на керівну роботу і зовсім нові люди. У 1944 р. у Дрогобицькій області працювало 5 783 прибулих відповідальних працівників. За своєю занятістю вони розподілялися так: 28% – це працівники органів НКВС, НКДБ, у промисловості, транспорті та зв'язку працювало 22% присланих кадрів, радянських установ – більше 8%, партійних – понад 5%, комсомольських – майже 4%, сільськогосподарських та заготівельних – 3%¹³.

Відразу по війні вагому частку в управлінських органах західних областей склали учасники партизанського руху і більшовицького підпілля. Перший секретар Дрогобицького обкому (1944 – 1946 рр.; 1949 – 1952 рр.) С. Олексенко в роки війни був організатором та керівником підпільного та партизанських рухів в Кам'янець-Подільській області. Влітку 1944 р. управління НКВС Дрогобицької області очолив О. Сабуров, який командував партизанським з'єднанням, що діяло у Сумській, Житомирській, Волинській та Рівненській областях. За особистим розпорядженням Сталіна у 1942 р. О. Сабуров увійшов до складу нелегального ЦК КП(б)У. Свідченням того, що серед номенклатурних працівників області було багато бувших партизан, є відомості про їх нагороди, де часто зустрічаються відзнаки за партизанську боротьбу¹⁴. Партійні, радянські і господарські керівні кадри в західних областях поповнювалися і демобілізованими воїнами радянської армії. Це були, головним чином, комуністи зі східних областей України, яких командували в регіон згідно з рознарядками ЦК КП(б)У¹⁵.

¹⁰ Там само, ф. П.5001, оп. 2, спр. 107, арк. 1.

¹¹ Там само, спр. 105, арк. 6.

¹² Там само, спр. 104, арк. 22.

¹³ Там само, спр. 111, арк. 1.

¹⁴ ДАЛО, ф. П.5001, оп. 10, спр. 105, арк. 13.

¹⁵ Т. Першина Формування управлінських кадрів в Західній Україні в 1944-1948 рр.: регіональні особливості, с. 301.

На керівну роботу скеровувалися місцеві вихідці відданні радянській владі. У 1949 р. відсоток місцевих висуванців становив 26%¹⁶. Однак місцеві, як правило, через політичну недовіру, небажання співпрацювати з владою, безпартійність, призначалися на другорядні пости. У 1946 р. на керівних посадах в обласному центрі з місцевого населення було 36 осіб (10,5%)¹⁷. У 1949 р. серед керівників в радянсько-адміністративних, планових, фінансових органах міста, в МВС, МДБ, суді і прокуратурі в установах сільського господарства і заготівлі, науки, культури, освіти, охорони здоров'я було п'ять місцевих вихідців¹⁸. На 1 січня 1950 р. у міськкоммах партії області була така ситуація: Дрогобицькому з 215 осіб – 20 були місцевими уродженцями, в Бориславському з 109 – 22 походили із західних областей України, у Стрийському з 117 – 17¹⁹. У червні 1953 р. із 268 працівників номенклатури міськкому партії з місцевого населення було лише 29 осіб. Серед 52 керівників промислових підприємств, транспортних і будівельних організацій, лише 5 походили із західних областей України, із 12 директорів шкіл – двоє. Навіть директори лазні та санітарної очистки міста виявилися незамінними спеціалістами, про призначення на цю роботу місцевих. У міській раді Самбора, за винятком голови виконкому і завідувача загальним відділом працювали усі приїжджі. На Пленумі Дрогобицького обкому КП(б)У, що розглядав питання про дискредитацію місцевих кадрів у західних областях України (червень 1953 р.), секретар Дрогобицького обкому КП(б)У Костюк наголошував, що „представники партійного апарату в переважній більшості орієнтувалися на кадри, які прибули з східних областей, не помічаючи у себе чудових працівників з місцевого населення, у яких почуття патріотизму до своєї області, міста, підприємства, чи установи не менше, ніж у прибулих сюди, можливо, на певний період людей зі східних областей”²⁰.

Кількість номенклатурних працівників у області не була сталою. Вона змінювалася не тільки щорічно, але й протягом року. Номенклатура в Дрогобицькій області відразу після завершення окупації нараховувала 1 756 посад, до неї були включені такі, що були необхідні в період війни: шифрувальник, завідувачі військовими відділами,

¹⁶ ДАЛО, ф. П.5001, оп. 10, спр. 105, арк. 15.

¹⁷ Там само, ф. П.5002, оп. 1, спр. 90, арк. 14.

¹⁸ Там само, спр. 197, арк. 56.

¹⁹ Там само, ф. П.5001, оп. 10, спр. 105, арк. 15.

²⁰ Культурне життя в Україні. Західні землі. Документи і матеріали. 1939-1953, т.1, Київ 1995, с. 687.

начальник контррозвідки СМЕРШ²¹. У мирний час одні посади ліквідовувалися інші додавалися. У першому півріччі 1946 р. номенклатура міськкому партії зростає з 297 до 367 – тобто понад 80,9%²². На 1 січня 1950 р. до номенклатури в Дрогобицької області включалося 5 256 посади. Протягом перших повоєнних років номенклатурні посади не були стовідсотково заповнені. На початку 1948 р. номенклатура області була укомплектована на 99%²³, на початку 1950 р. – на 98%²⁴.

Супровідними документами призначуваних на керівні посади були: особистий листок, автобіографія, партійна характеристика та рішення бюро обкому. Всі обов'язково проходили процедуру „спецперевірки” і затвердження. Призначення та затвердження номенклатури згори до низу, відкидав принцип обрання чи відбору кандидатів на конкурсних засадах. Система отримувала цілком підконтрольних функціонерів. Номенклатурна організація влади сприяла забезпеченню максимальної керованості суспільством, збереженню зрощення партійного та державного апаратів, дозволяла здійснювати всеохоплюючий нагляд над усіма сферами життя, уніфікувати політичну систему у межах всього радянського простору.

Достатньо великою у перші повоєнні роки у області була „плинність керівних кадрів”. За 1945 рік в області з різних причин було замінено 223 чоловіки, або 13,5% тих працівників, посади яких входять до номенклатури обкому, та за 8 місяців 1946 р. вибули з номенклатури обкому партії 245 працівників, або 11,9 %²⁵. Середнє перебування на номенклатурній посаді у області в 1948 р. становило 23 місяці²⁶. Така ситуація склалася насамперед тому, що у розстановці спеціалістів у перші повоєнні роки в регіоні було чимало поспішності, непорозумінь і неузгодженості. Дрогобицький обком партії неодноразово повідомляв до ЦК КП(б)У про те, що окремі республіканські наркомати нерідко без відому обкому відкликають керівних працівників області²⁷. Причинами зміни роботи були стан здоров'я, сімейні обставини, призов у армію, скерування на навчання, висунення на іншу посаду. Як зазначається в документах, для „укріплення відстаючих ділянок

²¹ ДАЛО, спр. 105, арк. 6.

²² Там само, ф. П.5002, оп. 1, спр. 90, арк. 13.

²³ Там само, оп. 8, спр. 138, арк. 29.

²⁴ Там само, оп. 10, спр. 105, арк. 15.

²⁵ Г. Стародубець Особливості стилю поведінки партійно-радянської номенклатури західних областей України в умовах повсякдення 1944 – 1945 років, с. 174.

ДАЛО, ф. П.5001, оп. 10, спр. 103, арк. 4.

²⁶ Там само, оп. 6, спр. 219, арк. 253.

²⁷ ДАЛО, ф. П.5001, оп. 9, спр. 185, арк. 6.

роботи”, „в цілях більш правильного використання”, „в порядку змін ситуації в роботі”. Звільняли із займаних посад, за те що, не „справлялися з роботою”, „себе скомпрометували”, за „порушення директив вищестоящих органів”. Часте перекидання партійних, радянських та інших чиновників з місця на місце використовувалось як рятівний варіант для некомпетентних і скомпрометованих чиновників. Військово-політична ситуація в регіоні викликала у чиновників страх за своє життя та життя сім'ї. Деякі керівники навіть самовільно залишали місця скерування у Дрогобицьку область. У 1945 р. завідувач військовим відділом Новострільщанського РКП(б) т. Чорновіл без будь-якого дозволу і погодження з відповідними органами виїхав з області. У 1948 р. „дезертирували” (така кваліфікація дій номенклатурних працівників подається у документі) з області редактор меденицької районної газети та помічник секретаря Хирівського РК КП(б)У²⁸.

Закріпитися на нових місцях заважали і проблеми матеріально-побутового характеру. У партійній характеристиці на інструктора відділу кадрів Дрогобицького району зазначалося, що не хвороба дитини, а незадоволення, продовольчим і промисловим постачанням у області, стали справжніми причинами його переведення у розпорядження Сталінського обкому²⁹.

Невисоким був і освітній рівень номенклатурних працівників. Як зазначають О. Рубльов та Ю. Черченко, що вже напередодні війни внаслідок масових репресій істотно знизився творчий, інтелектуальний потенціал суспільства. І якщо у довоєнний період пересічний рівень номенклатурних працівників був не вельми високий. То в другій половині 40-х років ХХ століття ще понизився³⁰. З прибулих до Дрогобича „відповідальних працівників” у 1944 р. вищу освіту мали 63 особи, 161 – середню і 107 – „нищу”³¹. На серпневому 1946 р. пленумі ЦК КП(б)У було озвучено майже анекдотичний приклад, коли секретар одного з райкомів Дрогобицької області, характеризуючи на політзанятті різницю між матеріалістами та ідеалістами, пояснив, що матеріалісти – це шахраї, які займаються крадіжками, самозабез-

²⁸ Там само, оп. 6, спр. 219, арк. 152.

²⁹ Там само, оп. 2, спр. 219, арк. 511.

³⁰ О. С. Рубльов, Ю. А. Черченко. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції 20 – 50-ті роки ХХ ст., с. 213.

³¹ ДАЛО, оп. 2, спр. 107, арк 1.

печенням тощо, а ідеалісти – це чесні люди. Це яскраво демонструє рівень надісланої зі сходу номенклатури³².

Порівняльні статистичні звіти про склад номенклатури Дрогобицької області на 1 січня 1948 р. і 1 січня 1949 р. показують що показники про освіту номенклатурних працівників поступово покращуються. З вищою освітою у області працювало – 20,3% (1948) і 21%(1949), з незакінченою вищою – відповідно 8,5% і 12%, з спеціальною середньою освітою – 5,5% і 8%, з закінченою загальною освітою – 22,5% і 23%, з початковою освітою 12,5% і 8%³³.

Для підвищення рівня партійної освіти радянської, партійної, господарської номенклатури по закінченні війни було розроблено цілу систему підготовки та перепідготовки керівних кадрів. Цей процес чітко планувався, контролювався республіканськими та обласними партійними органами. Звіти свідчать, що досягнути поставлених цифр не завжди вдавалося. В 1945 р. у Дрогобицькій області мали підготувати і перепідготувати 18 845 осіб масових і керівних кадрів, підготували та перепідготували 2 509 осіб. Тобто виконали план лише на 3%³⁴. У 1947 р. в області вже було підготовлено і перепідготовлено 12 371 осіб і план був виконаний вже на 49, 5%³⁵.

Щоб набрати в 1945р. необхідну кількість слухачів із західного регіону на відділення радянських працівників в однорічну партійну школу при ЦК КП(б)У в Києві, дозволялося приймати особи, які навіть не мали середньої освіти³⁶. Для них створювались і сприятливі матеріальні умови, платили стипендію і одночасно зберігалася заробітна плата. Слухачі різноманітних курсів забезпечувалися гуртожитком, трьохразовим харчуванням. Майбутню і дійсну номенклатуру навчали як в області, так і за її межами. У 1945 р. у її 27 районах і чотирьох містах працювала 31 вечірня школа партійних, радянських і комсомольських працівників з кількістю 993 слухачів³⁷. В 1946 р. формується цілісна структура партійної освіти: Вища партійна школа (ВПШ) при ЦК ВКП(б), республіканські, крайові та обласні партшколи, курси перепідготовки при ВПШ та місцевих школах, а також Академія суспільних наук при ЦК ВКП(б). Слухачі ВПШ отримували диплом про

³² О. С. Рубльов, Ю. А Черченко. Сталінщина й доля західноукраїнської інтелігенції 20 – 50-ті роки ХХ ст., с. 14.

³³ ДАЛО, ф. П.5001, оп. 10, спр. 103, арк. 3.

³⁴ Там само, оп. 2, спр. 109, арк. 1, 4, 8.

³⁵ ДАЛО, ф. П.5001, оп. 2, арк. 105.

³⁶ Там само, оп. 6, спр. 219, арк. 30.

³⁷ Там само, оп. 2, спр. 219, арк. 95.

вищу освіту, а республіканські та крайові партійні школи видавали дипломи про освіту на рівні учительських інститутів³⁸.

Створення єдиної системи призвело до залучення значної кількості господарських управлінців та партійно-радянського активу до навчання. На початку 1947 р. підготовка керівних партійних та радянських кадрів з Дрогобицької області (61 особа) здійснювалася на шести місячних курсах київської та львівської партійних шкіл, партійних міжобласних курсах у Чернівцях. На яких, готували партійних і комсомольських секретарів, пропагандистів, оргпрацівників, завідувачів відділів агітації та пропаганди, завідувачів парткабінетамі, голів та заступників міськкомів³⁹.

Партійна освіта була спрямована, перш за все, на ідеологічну підготовку керівних кадрів. Тому головними навчальними дисциплінами у цих школах були історія Комуністичної партії, політична економія і марксистсько-ленінська філософія, міжнародне та внутрішнє становище СРСР. Під час навчання слухачі отримували і певні знання з економіки, історії, географії та мови. На двох тижневих курсах директорів МТС Дрогобицької області, крім політично необхідних предметів викладали і „Способи підвищення врожайності”⁴⁰. Результати навчання управлінських працівників, які фіксуються в офіційних звітах, як правило, були успішними. Однак траплялися і такі випадки. Інструктор РК ЛКСМУ Новострілищанського району Ф. Маценко за неуспішність, прогули, хуліганську поведінку був відрахований з шестимісячної партійної школі у Львові. Незважаючи на це, його знову рекомендували на партійну роботу⁴¹. Ще одною обов’язковою формою політосвіти номенклатурних працівників було самостійне вивчення праць класиків марксизму-ленінізму, творів Й. Сталіна, Конституції СРСР. Дуже часто воно мало формальний характер.

Визначальними критеріями у призначенні на керівну посаду будь-якого рівня була вірна політична позиція, відданість комуністичним ідеалам, уміння беззастережно підтримувати та втілювати партійні вказівки. За таких умов запорукою кар’єрного росту була насамперед, не професійна компетентність, досвід роботи, а приналежність до партії, комсомолу. Для прикладу, станом на 1945 р. з 96 службовців Дрогобицького обкому КП(б)У – 46 вперше були призна-

³⁸ О. Штейнле. Освітньо-культурний рівень владної верхівки радянської України (1945 – 1953 рр.), с. 259.

³⁹ ДАЛО, ф. П.5001, оп. 8, спр. 125, арк. 1-8.

⁴⁰ ДАЛО, ф. П.5001, оп. 6, спр. 219, арк. 125.

⁴¹ Там само, спр. 217, арк. 94.

чення на керівні партійні посади. Серед таких – секретар і заступник секретаря обкому, заввідділами та їх заступники, 27 інструкторів та ін.⁴². Номенклатурні працівники у більшості своїй завжди були партійними.

У номенклатурі Дрогобицької області у перші повоєнні роки переважали українці. Далі за чисельністю йшли росіяни, білоруси, євреї та представники „інших національностей”⁴³. Виділялись цілі функціональні сфери різних національних груп. Силові структури, суд чи прокуратура, були прерогативою передовсім росіян. Посади голів виконкомів усіх рівнів вважалися переважно „українськими”. У Дрогобицькій області за період 1944 – 1950 рр. на районному рівні її обіймав лише один росіянин, і ще два очолили сільради. Проте в партійних комітетах, насамперед районних ланок, серед трьох перших секретарів, як звичайно, обов’язково був представник російської національності, найчастіше на посаді другого секретаря. Найбільше росіян у парторганах було серед інструкторів, вони керували відділами адміністративних органів⁴⁴. На керівних посадах партійно-державних органів області у перші повоєнні роки мало представлених жінки. В кінці 40-х років ХХ ст. вони становили 6% – 7,5% загальної кількості управлінців⁴⁵.

„Номенклатура” у радянському суспільстві вирізнялася вищим соціальним статусом, що визначав доступ до привілеїв і пільг, кращого рівня життя. Неписані правила апаратної гри зумовлювали визначений тип поведінки. Як слушно зазначає В.Купина, інформаційний простір області, району або міста, містечка характеризується швидким і широким обміном новинами. Інформація про хабарництво, деспотизм, пияцтво, „морально-побутовий розклад” та волюнтаристичний стиль владної еліти на місцях, факти зловживань та порушень закону, ставали надбанням громадськості, про це знало, як місцеве, так і вище партійне керівництво⁴⁶. На третій Дрогобицькій міській партійній конференції озвучувався факт, що конфісковане майно аптекаря з вулиці Чкалова, на суму 18 тис.крб, було відразу перевезене в квартиру секретаря обкому. Секретар Дрогобицького Обкому КП(б)

⁴² Г. Стародубець. Особливості стилю поведінки партійно-радянської номенклатури західних областей України в умовах повсякдення 1944 – 1945 років, с. 174.

⁴³ ДАЛО, оп. 8, спр. 138, арк. 29.

⁴⁴ І. Терлюк. Росіяни західних областей України (1944 – 1946): етносоціальне дослідження, Львів 1997, с. 92, 95.

⁴⁵ ДАЛО, ф. П.5001, оп. 10, спр. 103, арк. 3.

⁴⁶ В. Крушина. Партійно-державна номенклатура повоєнної України, с. 147.

У повідомляв секретаря ЦК КП(б)У в березні 1945 р., що торгівля області без керівництва, троє осіб „заарештовані і за різні злочини знаходяться під вартою”⁴⁷. У довідці в.о прокурора Дрогобицької області уповноваженому ЦК КП(б) (1946 р.) наводяться численні факти про „порушення соціалістичної законності радянсько-партійним активом”⁴⁸.

Важливим інструментом прискореної „радянізації” краю виступала кадрова політика. У процесі поновлення радянського режиму основна ставка робилася на прибулих зі східних областей УРСР і СРСР відповідальних працівників, які входили у номенклатуру партійних комітетів, радянських органів, промисловості, освіти, культури, фінансів, репресивно-каральних структур. Поповнення партійно-радянського і господарського апарату відбувалося здебільшого без врахування попереднього досвіду, освітнього рівня, моральних якостей призначуваних, що спричиняло значну змінюваність керівників. Поступово якісні показники номенклатурних працівників підвищувалися, хоча культурний рівень зростав повільно. Вони мали привілейований соціальний статус.

Władze wykonawcze obwodu drohobyckiego w pierwszych latach po wojnie (1944-1950)

Artykuł jest poświęcony aktualnej problematyce, która jest przedmiotem zainteresowania wielu współczesnych naukowców. Właśnie kadra kierownicza, tzw. nomenklatura partyjno-radziecka, odegrała istotną rolę we wprowadzeniu i funkcjonowaniu systemu sowieckiego w powojennych latach w obwodzie drohobyckim. Przystudiowanie i uwzględnienie historycznego doświadczenia pomoże wyjaśnić niektóre współczesne tendencje, charakterystyczne dla elity rządzącej na Ukrainie, aby pozbyć się negatywnych oddźwięków przeszłości.

Na podstawie dokumentów archiwalnych w artykule udowodniono, że istotnym narzędziem przyspieszenia „sowietyzacji” kraju była polityka kadrowa. W czasie ponownego ustanowienia reżimu sowieckiego główny nacisk kładziono na przybyłych z wschodnich regionów USRR i ZSRR odpowiedzialnych pracowników, którzy wchodziłi do nomenklatury komitetów partyjnych, organów radzieckich, przemysłu, edukacji, kultury, finansów, struktur represyjnych i karnych. Uzupełnianie struktur

⁴⁷ ДАЛО, ф. П.5001, оп. 6, спр. 219, арк. 162.

⁴⁸ Реабілітовані історією. У двадцяти семи томах. Львівська область. Книга перша. Львів, с. 294-299.

partyjno-radzieckich i gospodarczych odbywało się w dużej mierze bez uwzględnienia wcześniejszego doświadczenia, poziomu wykształcenia oraz postawy moralnej osób mianowanych, co powodowało częste zmiany wśród kierownictwa. W celu zwiększenia swojego poziomu pracownicy nomenklatury byli angażowani do oświaty politycznej. Mieli uprzywilejowaną pozycję społeczną, często nadużywając swoich stanowisk i łamiąc prawo.

Executive authorities in the district of Drohobycz in the first years after war (1944-1950)

The article is dedicated to the current issue, which is of interest to many contemporary scientists. The management, so-called party and Soviet nomenclature, played an important role in the introduction and functioning of the Soviet system in the post-war years in the district of Drohobycz. Analysing historical experience will help clarify some modern trends characteristic of the ruling elite in Ukraine in order to get rid of the negative association from the past.

On the basis of the archival documents, the article proved that personnel policy was an important tool for speeding up the “Sovietisation” of the country. At the time of the re-establishment of the Soviet regime, the emphasis was put on responsible employees, who came from the eastern regions of the Ukrainian SSR and the USSR and entered the Party Committees, Soviet authorities, industry, education, culture, finance, repression and criminal structures. Supplementing the party and Soviet structures as well as economic ones was done largely without taking into account previous experience, the level of education and moral attitude of the people appointed, which resulted in frequent changes of the management. In order to increase their level, the employees of the nomenclature were involved in political education. They had a privileged position in society, often abusing their positions and breaking the law